

Onder de titel 'Vroeger komt later' exposeert de dichter, beeldend kunstenaar Jan Elburg tot 24 november in de expositieruimte van Schouwburg Tilburg. Bij de expositie hoort een door Willemijn Stokvis geredigeerd boekje, uitgegeven door Meulenhoff voor f 27,50. Onze medewerker Hans Renders sprak met Elburg.

Expositie van dichter kunstenaar Jan Elburg

Het Nieuwsblad Zaterdag 1 nov. 1986

De dichter weet van alles niets

„Aardig dat mijn tentoonstelling nu in Tilburg komt. Ik heb ooit een gekke schakel gelegd tussen Til- en Elburg in een van mijn verhaaltjes in *De kikkers van Potter*. Daar staat een verhaal in dat 'Gewichtig' heet, een titel die in tegenspraak is met het hele boekje.”

In het zojuist uitgekomen boek bij de tentoonstelling *Vroeger komt later* staan behalve afbeeldingen van zijn werk die op de tentoonstelling zijn te zien ook brieven aan collega-dichters, een bibliografie en gedichten uit 1941 en 1942. Waarom zijn die nu pas gepubliceerd?

„Een of andere gek had het huis van mijn buurman in brand stoken. Het vuur had het dak van mijn woning aangetast en mijn interieur was goed nat gehouden. Bij het redderen van de sopnatte, berookte, beroete puinhopen van mijn werkkamer, waarin een groot deel van mijn dierbaarste boeken, Werkman-drukken etc. verloren ging, vond ik die vergeelde schriftblaadjes weer terug.

Debuut

Zij stammen uit de tijd van mijn debuut, dat was *Serenade voor Lena*. Han Hoekstra vond mij en mijn gedichten wel aardig, toevallig hij had contact met de redelijk kapitaalkrachtige eigenaar van de nieuwgevestigde uitgeverij Salm. In die tijd kon je nog zonder vergunningen uitgeven. Op een gegeven moment is dat manuscript van mij naar Salm gegaan en daar werd het gezet.

Toen dreigde al een verbod, en hebben ze er 1941 ingezet terwijl het later was. Uiteindelijk vonden ze dat toch te link en daarom is dat zetsel blijven staan tot na de oorlog. Omdat Hoekstra het zo'n aardige bundel vond, heeft hij me aanbevolen bij de Astra Nigra-reeks van Karel van Boeschoten, wat heel merkwaardig was omdat daar alleen grote namen in voorkwam zoals Vestdijk, en daar sta ik als jong broekje tussen de groten. Die bundel verscheen in 1948.

Cobra

Wie is Jan G. Elburg. De meesten zullen hem kennen als dichter. Hij werkte mee aan het legendarisch geworden *Cobra*, een inter-

ationale samenwerking van dichters en schilders uit Kopenhagen, Brussel en Amsterdam, die de hele kunstwereld deed schrikken door haar provocerend spontane manier van optreden. De dichters uit deze beweging vormden daarna de kern van de al niet minder legendarische beweging der Vijftigers.

Elburg blijkt al die tijd ook als beeldend kunstenaar actief te zijn geweest, hetgeen ons ook weer niet zo erg hoeft te verwonderen want hij werkte dertig jaar lang als docent op de Rietveldacademie. Elburg, in 1919 geboren, heeft heel wat meegemaakt. Meteen na de bevrijding heeft hij met een knokploeg samen met Sjoerd Leiler, Geertjan Lubberhuizen en anderen de nationaalsocialistische uitgeverij Westland ontruimd om er

De Beuze Bij in onder te brengen. De band met die uitgeverij, die uit het verzet is gegroeid, is bijzonder hecht gebleken. Bijna al zijn bundels, inclusief zijn verzameld werk van tien jaar geleden, kwamen er uit.

Revolutie

In de jaren vijftig brak als het ware de revolutie uit in de literatuur. Wat sinds de Tachtigers in de vorige eeuw niet meer gebeurd was, werd weer werkelijkheid. Een groep jonge dichters, onder wie Elburg, bracht een nieuwe poëzie met pamfletten, tijdschriften en veel vertoon. „Kouwenaar, Lucebert en Schierbeek kende ik dus al. Op een gegeven ogenblik vroegen ze me of ik aan *Reflex*

● Elburg voor zijn wand met etiketten. (Foto: Hans Renders)

mee wilde werken. Ik had toen net een dadaïstische kolderperiode achter de rug, dus dat kwam me wel goed uit. Na twee nummers ging *Reflex* op in *Cobra*. Tegelijk met het vierde nummer (het Hollandnummer) was er een tentoonstelling in het Stedelijk Museum te Amsterdam. Die expositie zagen we als de verovering van een burgerlijke kapitalistische vesting.”

Tienerkamer

Zijn werkkamer, groot en licht, heeft aan één kant een muur waarop al zijn dranketiketten zitten geplakt. Het heeft iets van een

tienerkamer. Onder op een plankje staat een lange rij *De Prins der Geïllustreerde Bladen*. Een magazine uit het begin van deze eeuw. „Veel van wat ik weet heb ik daaruit. Mijn voorkeur voor de Middeleeuwen komt misschien wel door Jonkheer Nigel (Niegel zei ik) van Conan Doyle uit jaargang 1906. Ik las die oude ingebonden jaargangen altijd bij familie.”

Een foto van zijn vurig uit de ogen kijkende vader, de nieuwjaarswensen van Lucebert en een stuk krant met daarop 'Goede smaak kan blind maken'. „Als je altijd probeert het keurige te verwoorden blijf je onvermijdelijk voor een drempel hangen.”

Elburg heeft veel gedaan voor de communistische partij, maar hij is er nooit lid van geworden? „Nee, voor de partij heb ik niets gedaan, wel heb ik deelgenomen aan sommige van hun culturele en humanitaire activiteiten. En verhaaltjes voor hun pers vertaald. En protesterende ingezongen stukken in hun dagblad geschreven. Kwestie van ideologische solidariteit, tot op zekere hoogte. In hun steile gelijkhebbertij en hun zogenaamde Socialistisch Realistische kunstopvattingen zag ik niets.”

Schierbeek

Toch is hij toen het Hollandnummer van *Cobra* uitkwam, opgestapt. Was dat omdat de Amsterdamse overheid werk van hem verwijderde van de tentoonstelling in het Stedelijk Museum? „Nee, dat was een beslissing die puur voor verantwoording was van de gemeenteraad. Het ging niet om mij maar om de ideeën van *Cobra*. Ik was het niet eens met de opname van Bert Schierbeek. Begrijp me goed, ik acht Schierbeek hoog maar voor mijn gevoel pasten zijn experimenten niet binnen onze opvattingen.”

Elburg exposeert nu wel met oud werk maar hij is nog steeds actief als beeldend kunstenaar. „Ik merk dat ik weer figuratief ga werken. Weer zoals ik dat deed voordat ik *Streep door de rekening* schreef.” Zo definitief was die streep dus ook weer niet. En momenteel schrijft hij ook weer proza. „Er is mij gevraagd een autobiografisch boek te schrijven over de periode 1940-1950. Daar werk ik nu aan. Ook voor de periode 1950-1960 heb ik al iets klaar.”

Gaat Elburg, ondanks zijn verzetsverleden, nog wel eens naar Duitsland op vakantie? „Nou ik was er jarenlang niet geweest maar onlangs zijn mijn vrouw en ik er een paar weken geweest. Het was heel gezellig maar ja, ik heb in de oorlog natuurlijk wel Duitsers doodgeschoten. Zoals zo langzamerhand wel bekend is, zijn er ook veel goede Duitsers. Je kan niet zeggen dat ik niet mijn best doe om aan mijn fobie te ontkomen.”

■ HANS RENDERS

